

Рецензия

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен “доктор”

Автор на дисертационния труд: Мария Иванова Тодорова, докторант към Катедра “Англицистика и американистика”, ФКНФ, СУ “Св. Климент Охридски” по научна специалност “Теория и практика на превода (английски език)”

Тема на дисертацията: Translation Problems in Digital Service Product Localization from English into Bulgarian (Проблеми на превода от английски на български език при локализация на цифрови услуги)

Рецензент: проф. Дияна Янкова, д.н., департамент “Чужди езици и култури”, Нов български университет, София

Биографична справка:

Мария Тодорова има придобита бакалавърска степен по английска филология от СУ “Св. Климент Охридски” през 2015 г. и магистърска степен “Превод“ (с английски език) през 2017 г. Успехът ѝ от обучението в двете степени е отличен, както и държавните изпити и защитата на дипломната работа. От 2022 г. М. Тодорова е докторант на самостоятелна подготовка към Катедра “Англицистика и американистика”, ФКНФ, СУ “Св. Климент Охридски” по научна специалност “Теория и практика на превода (английски език)”.

Публикации по темата:

М. Тодорова представя 6 публикации по темата (2 под печат), като всички с изключение на една са публикувани на английски език и са насочени към различни аспекти на неразривно свързаните процеси на превода и езиковата локализация, най-честите проблеми, както и възможните стратегии и необходимите компетенции за тяхното решаване. В периода 2020 – 2023 г. Мария Тодорова е взела участие и в шест конференции, вероятно с доклади, но това не е упоменато в документацията.

Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на дисертационния труд и включва подробна справка за приносите на работата. Съгласна съм с изтъкнатите приноси на дисертацията.

Според предоставената от Мария Тодорова справка, тя изпълнява минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ.

Актуалност на дисертационния труд:

Дисертационният труд на Мария Тодорова - с общ обем от 166 стр., пет глави, списък с ползвана литература и три приложения – е посветен на проблемите, които възникват при превода и стратегиите за справяне с тях при локализацията на продукти за дигитални услуги от английски на български език. Това представлява изключително актуален проблем в областта на теорията и практиката на превода поради все още многобройните нерешени въпроси, свързани с този процес, особено за малък език като българския. Една от причините много потребители, които владеят напр. английски език да четат инструкции на оригиналния език, или да оставят менюто на телефона си на чужд език е именно проблематичният превод в процеса на локализация. Резултатите от подобно изследване ще послужат за целите и на теорията и на практиката на превода. Следователно, изборът на тема е определен от актуалността на разглежданата проблематика в теоретичен и практически аспект, както и от липсата на подобно задълбочено съпоставително английско-българско изследване на проблемите при този тип превод, на стратегиите, които може да се приложат, както и на необходимите езикови компетенции.

Запознатост с анализирания научен проблем и преглед на литературата:

Мария Тодорова е практикуващ преводач и специалист по локализация на свободна практика и към преводаческа агенция „СОФИТА“. Тя е също и асистент по превод от английски на български език, и софтуер и превод към катефра „Англицистика и американистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертационният труд не само представлява задълбочено изследване на научната проблематика, но е написан ясно, интересно, убедително и четивно, на добър академичен английски език. Докторантката прави преглед на голяма по спектър съвременна научна литература и демонстрира добро познаване на проблема. Цитираните източници са пряко свързани с темата на изследването.

Съответствие между цели и задачи и избраната методика на изследване:

Обектът и предметът на изследването са ясно посочени и мотивирани, като целта на дисертацията е да се разработи типология на проблемите на превода при локализация от английски на български език и да се предложат решения, приложими при случаи на междуезикова асиметрия между двата езика. Проблемите, обект на изследване, са разделени в три групи: жанрови, технологични (макроструктурни), и контекстуални. Прави се анализ на корпус от преводни грешки при дигитални продукти. Изследователските въпроси са много ясно формулирани. За постигане на целите М. Тодорова сполучливо прилага модификация на подхода на Ман Хин У (2017) с фокус върху езиковите грешки, допълнен от класификацията на Де ла Кова (2016).

Корпусът на изследването е събран в период от година и половина от масово използвани продукти за дигитални услуги като Фейсбук, Букинг, Инстаграм, Глово, Гугъл и др., и се състои от 150 грешки, открити в 42 продукта, разпределени по следния начин: 37% жанрови, 41% макроструктурни и 22% контекстуални. Убедено може да се каже, че поставените цели и задачи са напълно постигнати и правилно обосновани в резултат от използваната методика за изследване.

Трябва да се отбележи, че дисертацията е с много ясна структура, в която тематиката и аргументите са логически подредени. Липсват общи, всеизвестни, банални постановки и размити твърдения. Работата е написана в стил, адекватен за предвидената аудитория от специалисти.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

Дисертацията съдържа както научни, така и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в теорията и практиката на превода. Изследването и типологизацията на грешките при превода от английски на български език при локализация на продукти за дигитални услуги и произтичащите от задълбочения анализ препоръки за справяне с някои от тях безспорно представляват достоен обект на научен интерес.

След съставянето на собствен корпус от автентични примери, Мария Тодорова прави анализ, който води до важни резултати, свързани с определянето на редица фактори,

които оказват влияние в процеса на превода при локализация от английски на български език с фокус върху типа езикови проблеми, причините за възникването им и възможните начини за справяне с тях.

В резултат на изследването Мария Тодорова достига до редица съществени изводи и формулира няколко основни приноса, които могат да бъдат открити в две направления:

1. Приноси към теорията и практиката на превода: резултатите от изследването допринасят за разработване на типология за анализ на преводачески проблеми в процеса на локализация, която може да се приложи в бъдещи изследвания и не само между английски и български език. Създаденият собствен корпус може да се ползва като основа за по-нататъшни научни разработки. В практически аспект, резултатите ще бъдат полезни при съставянето на справочници, глосари, които да бъдат в услуга на студенти, преводачески агенции и работещи в сферата на или ползващи локализационни услуги.

2. Приноси към обучението по превод: заключенията и изводите от изследването и точно преводните стратегии могат непосредствено да се внедрят в лекциите за студенти, които специализират превод за развиване на тяхната лингвистична и комуникативна компетентност, като се подчертава значимостта от усвояване на езиковите асиметрии между конкретната двойка езици.

Докторантката също така посочва и насоки за бъдещи изследвания, които могат да бъдат продължение на разработената от нея тема: това е важен елемент при всеки дисертационен труд, който обаче доста често се пропуска.

Препоръки и критични бележки:

Грешките, описани от М. Тодорова, свързани с рода на прилагателни, местоимения и съществителни, отнасящи се до анонимния индивидуален потребител (напр. Ще бъдете пренасочени. вм. Ще бъдете пренасочен/а, Гладни ли сте? вм. Гладна/гладен ли сте? на стр. 62) за мен определено са не толкова проблем, произтичащ от процеса на локализация, а по-скоро масово наблюдавана грешка в употребата на българския език, както и самата докторантка посочва като вариант. По същия начин може да се тълкува

и грешният правопис на местоименията в учтивата форма на български (с малко в) на стр. 68.

Във връзка с някои елементи на подредбата на текста бих предложила за яснота корпусът на изследването да бъде описан накратко и изнесен при обект, предмет, методология на изследването. В сегашния текст корпусът се описва едва на 53 стр. Също така е редно методологията на изследването да е изнесена в началото.

Забелязват се и технически проблеми, като например започване на ново изречение с цифра (31 products...на стр. 64). На места при цитираната в текста библиографията има неточности, като някои автори са дадени с малко и фамилно име (напр. Palma Zlateva, Vladinir Gak на стр. 52), а по-долу на същата страница само с фамилно име (Zlateva, Kmetova, и т.н.). В текста има доста такива примери, вж и Nikolay Paskalev (стр. 61).

Всички тези съдържателни и технически неточности са малко на брой и при желание са лесно остраними. Представеният труд е безспорно зрял и завършен, и представлява добро начало на научната кариера на един изследовател.

Препоръчвам текстът да бъде публикуван и на български език, за да може да се прочете от колеги българисти, тъй като понякога, българското езикознание някак остава встрани от световните лингвистични тенденции и проблематика и често англицисти (германисти, романисти и т.н.) са тези, които описват съпоставително българския език.

Предлагам Мария да насочи бъдещите си статии и към авторитетни международни реферирани и индексирани списания с висок импакт фактор.

Заключение:

Всички критични бележки и препоръки имат за цел да допринесат за оформянето на по-добър текст и анализ и в никакъв случай не омаловажават труда на докторантката при обработката на изследвания материал и постигнатите резултати. Смятам, че разработката е сериозен, широкообхватен, теоретично и практически значим труд, който определено има качества на завършена дисертация и отговаря напълно на изискванията за чл. 27 от ППЗРАСРБ. Убедено давам своята **положителна оценка** за

дисертационния труд на Мария Иванова Тодорова и препоръчвам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен “доктор”.

02.01.2024 г.

проф. Дияна Янкова, д.н.